

Arbeta med våld

- Våld i nära relationer, historisk o teoretisk bakgrund
- Mötet med olika sorters våld, våldets konsekvenser
- Våldets aktörer
- Reaktioner hos förövare, utsatt och behandlare
- Genusaspekter; föräldraaspekter
- Motivation för behandling, behandlarens uppgift

Studiedag med Dalarnas Familjeterapiförening

I samverkan med Länsstyrelsen Dalarna

Borlänge

2017-11-21

Hans Åberg

hans@hansaberg.se

www.hansaberg.se

/Min tidigare arbetsplats:/

Mansmottagningen mot våld i Uppsala - MVU

**Kungsängstorg 2, 6 tr
753 19 UPPSALA**

018-13 46 00; fax 13 46 50

info@mansmottagningen.se

www.mansmottagningen.se

Mansmottagningen mot våld i Uppsala - MVU

/Personlig bakgrund och förbehåll/

- 1996 var vi fyra män som bildade en arbetsgrupp för att undersöka möjligheterna för en mottagning för män i Uppsala.
- 1996 började jag med individuell behandling av våldsbenägna män.
- 2000 fick Arbetsgruppen f.f.g. medel av regering och kommun.
- 2001 startade vi gruppbehandling.
- 2001 bildade vi den ideella föreningen Mansmottagningen mot våld i Uppsala – MVU. Jag blev ordförande och medarbetarna blev styrelseledamöter.
- 2002 fick vi egna lokaler. Jag blev verksamhetsansvarig för MVU.
- 2004 bildades en fristående styrelse utanför oss behandlare.
- Intill 2011 var jag verksamhetsansvarig, och i denna roll samlade och förmedlade jag material och erfarenheter från mottagningens olika delområden. Den 1 mars 2011 lämnade jag med ålderns rätt MVU och uppdraget som verksamhetsansvarig men arbetar vidare i enskild firma.
- Kunskapen och erfarenheten på våldsbehandlingsområdet, har jag alltså mestadels skaffat på och genom MVU, tillsammans med medarbetarna, i daglig verksamhet och i särskilda projekt.
- Avgörande betydelse för MVU:s och min personliga inriktning på arbetet har Alternativ til Vold – ATV i Oslo haft alltsedan ömsesidiga besök för utbildning, handledning och forskning, till stor del genom psykologerna Marius Råkil och Per Isdal.
- Med vederbörlig respekt för och tack till föregångarna och medarbetarna på våldsarenan, är jag till slut ensam ansvarig för materialets nuvarande gestaltning, numera alltså utanför MVU:s ramar.
- Om inte annat anges, t.ex. med hänvisning till ATV, har jag copyright på materialet.

Arbete med mäns våld = = arbete mot fyra (fem) fördomar

- man kan ingenting göra
- man kan inte förstå
- männen vill inte förändra
- männen söker inte hjälp
- samt: mäns våld finns inte

Arbetet med mäns våld mot kvinnor och barn

skedde på Mansmottagningen mot våld i Uppsala

(som vid årsmötet i mars 2012 bytte namn till **MVU – Mottagningen mot våld i nära relationer i Uppsala**)

genom behandling i grupp och individuellt,

genom utbildning, information och opinionsbildning

genom projekt och kunskapsutveckling

Medarbetarna

representerade avsiktligt en stor bredd på kunskaper och erfarenheter
och utgjordes vid min avgång per den 1 mars 2011 av:

Mikael Nordh, verksamhetsansvarig, socionom, leg psykoterapeut

Ann-Sofie Hansson Pourtaheri, leg psykolog, leg psykoterapeut

Marie Palmertz, socialpedagog, familjebehandlare, familjeterapeut steg I

Roberto Abarzúa, leg sjuksköterska, leg barnmorska, leg psykoterapeut

Katarina Byttner, leg psykolog, leg psykoterapeut

Eva-Maria Lindström, leg psykolog, leg psykoterapeut

Doreen Hellstedt, bildterapeut, leg psykoterapeut

Henrik Domeij, psykologstuderande, ATV-praktik

Styrelsen, ordförande: **Mona Eliasson**, professor



Synnerligen komprimerad framställning av
psykoterapiforskningsdebatten

”Nothing works”



”One size fits all”



”What works for whom?”

Definition av våld

”Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra det den vill.”

ur Per Isdal: Meningen med våld, Gothia 2001

De traditionella anklagelserna mot kvinnan

- Varför går du inte?
- Varför gjorde du inte motstånd? Det syns ju inga rivmärken/tecken på strid...
- Du har väl inte varit så snäll själv heller?
- Minns du vad du gjorde innan han slog dig?
- Varför berättar du detta först nu?
- Jag har läst att det förekommer nog så många kvinnor som slår sina män.
- Han verkar ju så snäll. Ni har det visst fint ibland?
- Har du försökt...
- Är det inte bäst för barnen om det inte kommer ut?
- **Detta resulterar i**
 - skuldbeläggning
 - osynliggörande
 - marginalisering
 - normalisering
 - psykiatisering
 - internalisering
 - isolering
- **samt omöjliggör förändring**

De traditionella anklagelserna mot mannen

- Vad tar du dig till, karl?!
 - Hur faen kan du få stånd i ett garage?! När det dessutom är andra killar där som håller i henne?
 - Du var säkert full när du gjorde det!
 - Du blev säkert slagen som barn.
 - Det här måste väl vara en engångshändelse.
 - Hur kan du komma med blommor till sjukhuset?
 - Hur kan du sikta så precis under halslinningen?
 - Vad menar du med att tappa kontrollen, när du börjar med att stänga dörren till barnen?
 - Det här hade jag inte väntat mig av Dig.
 - Du borde väl förstå bättre.
 - Du skulle behöva ett rejält straff.
 - Du skulle behöva sjukhusvård. Du är ju sjuk.
- **Detta resulterar i**
 - skuldbeläggning
 - osynliggörande
 - kriminalisering
 - patologisering
 - normalisering
 - externalisering
 - isolering
 - **samt omöjliggör förändring**

Varför slår mannen?

• **Traditionella förklaringsförsök**

- 1 för att han tappar kontrollen
- 2 för att han är berusad
- 3 för att han är psykiskt sjuk
- 4 för att han får hjärnsläpp
- 5 för att han blev slagen som barn
- 6 för att han föraktar kvinnor
- 7 för att han är barnslig och mentalt outvecklad
- 8 för att han blivit provocerad
- 9 för att han har provat allt annat
- 10 för att han inte tror att det är så farligt
- 11 för att hon slog först
- 12 för att han vill kontrollera

• **Förklaringar etablerade i professionell behandlingserfarenhet**

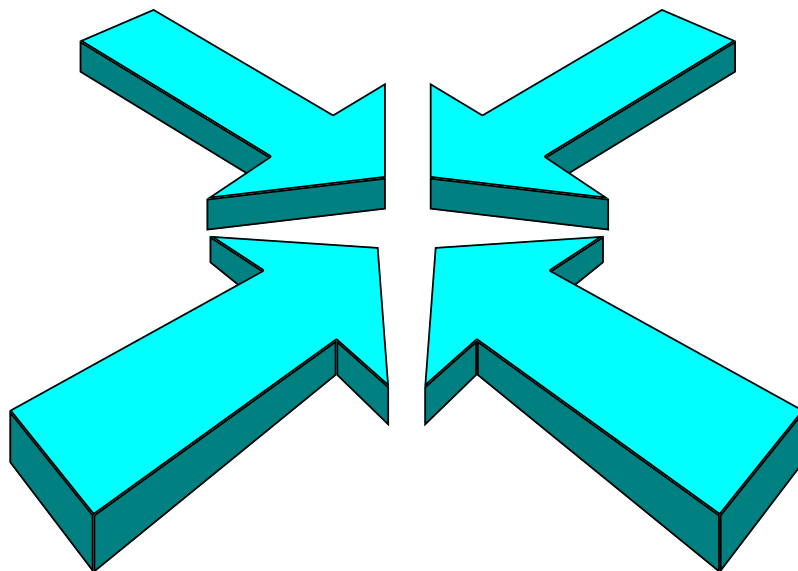
- 1 för att han vill återfå kontrollen
- 2 när han är berusad; när han inte är berusad; när han inte tar hänsyn till vad berusningen gör och inte gör med honom
- 3 enbart undantagsvis för att hans våld är del i en psykisk sjukdom
- 4 för att han betraktar föregående gång som hjärnsläpp
- 5 för att han – om han visar sig ha blivit slagen som barn vilket inte är ovanligt – inte har sett sambandet med sitt eget våld
- 6 för att han inte har sett sitt våld med könsperspektiv
- 7 för att han just när han slår reagerar inadekvat på genuina och adekvata känslor av sårbarhet och ”barnslig” övergivenhet
- 8 ja, och har dåliga möjligheter att skilja sin frustration, besvikelse och ilska från det han gör med sina känslor
- 9 ja, han känner det så i alla fall
- 10 ja, så länge han inte tror att det är så farligt
- 11 ja, för att det hjälper honom att förneka sitt eget ansvar
- 12 ja, för att han vill kontrollera

Grundantaganden om våld

- Utövaren har alltid ansvar för våldet
- Våld är ett könsproblem - det är övervägande män som slår
- Våld är ett försök att hantera en upplevelse av vanmakt
- Våld är ett aktivt försök att bemästra en situation och ta tillbaka kontrollen
- Våldet måste sättas i samband med mannens "manlighetsprojekt"
- Våld är farligt och innebär alltid en säkerhetsrisk
- Våld "kommer ut" på ett annat ställe än där det "kommit in"
- Våld fungerar
- Våld är intelligent
- Våld är hierarkiskt; våld är cykliskt
- Våld går inte över; våld föder våld

Hur i all världen kan man begripa ett systematiskt, medvetet, kontrollerat, återkommande och utstuderat våld som en man riktar mot den kvinna han älskar eller har älskat?

- Våldet sker i skärningspunkten mellan
- mannens livshistoria
- kulturella betingelser
- situationsbetingelser
- en mängd andra betingelser



Huvudprinciper vid arbete med våldsbenägna män

- **Fokus på våld:** Progressiv detaljbearbetning och utvidgat tydliggörande.
- **Fokus på ansvar:** Fokus på egen styrning och kontroll, egna behov och avsikter. Tydliggörande av våld som vald handling.
- **Fokus på sammanhang:** Förstå problemet i förhållande till eget inre liv och egen livshistoria. Känna igen och bli bekant med sammanhangen mellan egna barndomserfarenheter/upplevelsen av egen verklighet generellt och nuvarande bemästringsstrategier.
- **Fokus på våldets verkningar och konsekvenser:** Tydliggörande av våldets verkningar såväl för den utsatta (kvinnan), för vittnet (barnet) som för sig själv. Ta den andres perspektiv. Utveckla egen empatisk förmåga.
- **Alternativ till våld**

Vad upprätthåller våldet?

- **Osynliggörande:** Mannen döljer våldet för sig själv och andra, låter bli att tänka på det, låter andra saker ta överhanden.
- **Externalisering:** Våldet är orsakat av något utanför en själv, alkoholen, barndomen, situationen, provokationen, förspelet, känslorna etc. Mannen upplever sig som offer för något.
- **Fragmentering:** Våldet ges inget sammanhang, ingen förhistoria och inget efterförlopp, våldet blir en liten bit som inte har med helheten att göra, våldet blir undantaget och godheten/snällheten blir regeln.
- **Förnekande/bagatellisering:** Våldet reduceras, omtolkas, minimeras, rationaliseras.
- **Våld är effektivt:** Olika former av våld kan uppnå avsedd effekt: att skrämma, att hota, att hämnas, att för tillfället reducera ångest, att för tillfället skapa kontroll, makt och respekt, att förändra en obehaglig situation.

UTVÄRDERING

I. Har vi bearbetat det vi utlovat, och har det skett förändring i dessa avseenden?

Våld

Ansvar

Sammanhang

Konsekvenser

Alternativ

II. Föreligger inte längre det som uppehåller våld?

Osynliggörande

Externalisering

Fragmentering

Förnekande/
bagatellisering
Brist på effektiva
alternativ

III. Har förändring ägt rum såväl i det ena som det andra nödvändiga avseendet?

Beteenden

Attityder

Gruppbehandling

av våldsbenägna män

åren 2001-2007 enl utvärdering gjord vid MVU 2008 (samt senare kompletterad för åren 2008-09)

- En-fem grupper - 6-8 deltagare
- Samarbete med Frivården Uppsala
- Två gruppleadare - man-kvinna (resp. man + man i pappa-gr)
- Kontraktsvårdsdömda och frivilliga
- Öppna grupper - fylls på efterhand
- 2x45 min varje vecka - ca 40 ggr/år
- Närvaro - frånvaro
- Fokus på våld
- Systematisk bearb - halvstrukt form
- Nytt våld - riskbedömning
- Tystnadsplikt
- Strukturerad avslutning
- Sept 2001 – dec 2007: (-dec 2009)
- 122 män (165)
- 77 (118) avsl - 20 (29) avbr - (3 åter) - 25 (18) pågående
- 19 - 70 år
- 73 (99) (+3) kontrv - 7 (9) skt el motsv- 6 fäng (+VF) - 5(8) VF - 31 (46) friv - 12 (15) friv+dom
- 7-50 mån behandl - 12-13 mån i snitt
- Kontraktsvård 13 mån i snitt
- 6-54 mån kontakt - 18 mån i snitt
- 35-150 tillfällen; 70-300 tim
- 80-85 % närvaro; 90 % utan ny anmälan
- Utvärdering/uppföljning
- Resultat betr våld, ansvar, samman-hang, konsekvenser, alternativ

Varför fungerar våldsarbetet med män?

- för att männen inte blir kränkta
- för att vi ägnar oss åt det som går att ändra
- för att vi arbetar med våldet
- för att vi är utbildade i våldsfokuserat arbete
- för att det finns en motivation som kan aktiveras
- för att vi i mannen får en samarbetspartner kring en gemensam önskan om förändring

Vad behöver vi som hjälpare?

- **Kunskap om våld**
- Kunskap om könsrelaterat våld
- **Kunskap om att arbeta med våld**
- Kunna fånga upp symptomen på våld i nära relationer
- Kunna ge ett erbjudande om hjälp till kvinnor, barn, ungdomar, män
- Inneha specifik kunskap om vilken hjälp som fungerar
- Kunna prata om våld med dem man möter
- **Könsmaktsförståelse/genusmedvetenhet**
- Kunskap om trauma och behandling därav
- Kunskap om säkerhetsplanering/-tänkande
- Känna till åtgärder och erbjudanden som parterna behöver
- Gott förhållningssätt och perspektiv på våld
- Få till bra samarbete mellan verksamheterna (ex socialtjänst/psykiatri/akutsjukvård/NCK/Kvinnofridsmottagn/barn- o ungdom/Trappan/SIRI/familjerådgivning/missbruksvård/polisen/kriminalvården/frivården/kriscentra/kvinnojour/brottsofferjour m.fl.)
- **En hög med pengar**

Vad är våld?

- fysiskt våld
- sexuellt våld
- materiellt våld
- psykiskt våld
- ekonomiskt våld
- latent våld
- motvåld

Viktigt att använda ordet våld

Våldets aktörer

- UTÖVARE
- VITTNE
- UTSATT

Våldsproblem

- situationsvåld
- relationsvåld
- funktionsvåld
- traumavåld

Våldsproblem föder våldsproblem

Genuskrav på en våldspsykolog

- Att alltid vara uppmärksam på könsförhållanden
- Att alltid orka se att kvinnor oftast kommer till korta
- Att vara beredd att göra något åt det
- Att vara uppmärksam på betydelsen av sitt eget kön
- Att vara uppmärksam på förhållandet mellan kön och våld
- Att vara uppmärksam på när heteronormativitet reproduceras
- Att vara uppmärksam på könsförhållandena på arbetsplatsen, bland kollegerna, i samarbetet och samspelet och vara vaksam på vad mannen/kvinnan/klienten utsätts för i genushänseende

Vad gör mannen med våldet?

- Ont
- - fysisk ont
- - psykiskt ont
- skadar
- smärtar
- hotar
- kränker
- dödar

Och detta innebär i juridisk mening:

- framkallar allvarlig fruktan för kvinnans personliga säkerhet
- kränker kvinnans personliga integritet
- skadar allvarligt kvinnans självkänsla
- - och i det sista fallet: mord

Vad gör våldet med mannen?

- nöjd, tillfreds, lugn, belåten, återställd
- mäktig, stark, kontrollerad, manlig
- förskräckt, oroad, förvirrad, avskärmad
- traumatiserad, kaotisk
- kuvad, blek, rädd, oförmögen, oföretagsam
- reparerande, försonande, aktiv, förändringsbenägen
- beroende - vilket kan förväxlas med kärlek
- skamsen, deprimerad, apatisk - och våldsam

10 självklarheter

- **Det vore enklare om allting bara vore antingen svart eller vitt.**
- **Man pratar friare och sannare om man känner att den man pratar med vill en väl.**
- **Det är skillnad mellan förstahandskunskap och andrahandskunskap.**
- **Våld är inte med säkerhet den ultimata lösningen.**
- **Psykologisk kunskap (som alltså gäller människor) borde vara tillämpbar på människor.**
- **Man kan veta något om förövare.**
- **Varken vård eller bestraffning borde läggas ut på amatörer.**
- **Det är dubbelt så effektivt att hjälpa två (eller tre) i stället för en.**
- **Det komplicerar det hela att våld är ett brott.**
- **Det går precis en man som misshandlar en kvinna på en kvinna som blir misshandlad av en man.**

Grundläggande etik

Förutsättningar och förhållningssätt vid arbete med våldsbenägna män

- Våld mot kvinnor är ett maktövergrepp och under alla omständigheter felaktigt
- Våld skadar och präglar den som blir utsatt för det, kvinnor på ett särskilt sätt, därtill de barn som direkt eller indirekt bevittnar det
- Våld är utövarens ansvar - det är utövaren som kan och ska förhindra våld
- Våld är en vald och avsiktlig handling - det finns alltid alternativ till våld
- Lika värde och jämställdhet är enda sunda samlevnadsformen mellan två vuxna människor
- Mäns våld mot kvinnor är inte naturgivet
- Våld är aldrig en acceptabel reaktion på andras beteende

- Att möta den våldsbenägne mannen med stöd, respekt och empati är grundläggande för att skapa förändring och utveckling
- Fördömande, moralisering och kränkning är uteslutande dominansstrategier som inte hör hemma i behandlingsrummet

Utmaningar för en klassiskt skolad psykoterapeut

- mer nyfiken, aktiv, frågande
- mer fokuserad
- mindre regression
- mindre avvaktande
- färre tolkningar
- mer framåtlutad
- om möjligt än mer strukturerad
- teoribasen mer levande
- mer "rambrott"
- tredje person mer närvarande
- barndomsberättelsen i nytt ljus
- flera perspektiv samtidigt
- egen könsmedvetenhet nödvändig
- egen våldsbearbetning nödvändig
- mer etiskt och emotionellt påfrestande
- en egen målsättning
- större öppenhet - mindre mystiskt

Det lätta och det svåra i jobbet

- terapeutiskt jungfrulig mark
- ofta först med att visa respekt
- tacksamt att väcka hopp hos mannen
- tacksamt att väcka hopp hos omgivningen
- teorin fungerar i praktiken
- man gör en jämställdhetsinsats
- man gör en rättsvårdande insats
- man kan fortsätta använda (nästan) alla tidigare psykologiska och terapeutiska kunskaper
- man väcker hopp hos kvinnan - och får henne att åter ägna sig åt mannens väl och ve
- man riskerar att någon förväxlar våldsarbete med våldsnegligerande
- det komplicerar att jag som man (som behandlare) är en del av problemet
- de stora framstegen kan skymma det som ändå återstår
- den kriminella handling som våldet utgör har sällskap med annan kriminalitet
- man behöver pengar
- att avtäckta mäns våld är inte alltid välkommet
- bara så mycket missbrukad mansmakt
- att individualisera könsmaktperspektivet
- att brottas med de eviga frågorna

hans@hansaberg.se

www.hansaberg.se